

INFÖR BARNOMSORGSPENG

KARIN PILSÄTER

Med barnomsorgslag och barnomsorgspeng kan vi få ett system där alla, inte bara några, kan välja vilken sorts barnomsorg de vill ha. Ett högt vårdnadsbidrag skulle innebära att det enbart blir möjligt för mödrar med höga inkomster att förvärvsarbeta.

Min vision om familjepolitiken hämtar givetvis sin grund i de liberala värderingarna. Den hämtas från den praktiska vardagen i 1990-talets Sverige. Och den hämtas i vreden över att vi vuxna inte mäktar med att hävda rätten för alla de barn som lever under alltför hårda förhållanden.

När man talar om familjepolitiska visioner kan det vara lämpligt att inledningsvis definiera vad man menar med just "familjepolitik". För mig som liberal är det självklart att barnen är huvudpersonerna. De vuxnas ansvar för barnen måste alltid vara i centrum av diskussionerna. Barnen är utelämnade till de vuxna. De vuxnas önskemål måste givetvis

komma i andra hand. Vad som är bäst för varje enskilt barn går dock inte generellt att fastställa. Hur föräldrarna väljer att forma sin vardag och att utöva sitt föräldraansvar behövs inga centrala direktiv eller program för, så länge som barnens integritet och värdighet inte kränks.

Två generella utgångspunkter för familjepolitiken måste alltså gå att förena – barnens absoluta rätt och föräldrarnas absoluta ansvar.

Alla barn är våra barn

Barnens absoluta rätt innebär att alla barn är våra barn. Att alla vi vuxna har ett yttersta ansvar att ge alla barn en uppväxt under värdiga och trygga villkor. Det betyder att vi har ett gemensamt ansvar att söka skapa goda förhållanden runt våra barn, att vi har ett gemensamt ansvar att gripa in då barnens rätt kränks.

Föräldrarnas absoluta ansvar innebär att vi som föräldrar alltid är huvudansvariga för våra egna barn, oavsett vad som händer runt omkring

barnet. Som förälder kan man inte överlåta ansvaret på den ene föräldern, skolan, någon förskolelärare eller, mer generellt, samhället.

Dessa utgångspunkter förenas bäst genom att föräldrarnas huvudansvar kombineras med en stödjande uppgift för samhällsapparaten. Att fungera som stöd i vårt ansvar som föräldrar. Och där ansvaret inte lämnar föräldern och övergår till samhället förrän vid den punkt då man kan konstatera att barnet bevisligen lider skada och föräldern inte tar det ansvar som krävs.

Eller, mer populärt uttryckt, familjepolitikens roll måste vara att skapa förutsättningar för föräldrar att skapa bra levnadsvillkor för sina barn.

Min utgångspunkt är att varje barns föräldrar är de som är bäst skickade att bedöma vad som är bäst för detta barn. Att besluten måste vägledas av vad som fungerar bäst för just denna konstellation av personer från tid till annan.

Min vision ligger ljusår ifrån den

KARIN PILSÄTER är riksdagsledamot för folkpartiet.

familjekonservativa, där "familjen" ses som en enhet där individerna är underordnade, kollektivet överordnat. Barnet är objekt, inte subjekt. Med politiska medel vill man forma tillvaron så att enskilda uppträder så som kollektivet kräver, så som anses vara det rätta. Ju närmre kds kärntrupper och familjefundamentalisterna i delar av fri-kyrkan med tidningen Dagen i spetsen man kommer, desto längre bort från individen och det privata avgörandet kommer man.

Nej till vårdlön

Märkligt är att man inom denna familjerörelse ofta ser barnen som några som skall vårdas, och detta med statlig lön – vårdlön. Ansvar måste sålunda vara statens, inte föräldrarnas. Mellan uttrycket "vårdnadsbidrag" och "vårdlön" ryms en ideologisk, ej semantisk, skillnad.

Familjepolitiska medel, såsom de utformats av riksdag, regering och kommunalpolitiska beslut, har traditionellt alltför mycket haft karaktären av ekonomiska styr-medel snarare än ekonomiska förutsättningar. Inte enbart, men i hög utsträckning. Det är dags att vända på steken, att ge förutsättningar ekonomiskt att göra det som upplevs som den bästa lösningen för barnen och föräldrarna i just vår egen familj.

Länge har (framför allt) kvinnor som önskat vara hemma medan barnen är små känt sig styrda och tvingade av normer uppifrån att förvärvsarbeta och då använda

kommunal barnomsorg. Alternativ inom barnomsorgen såväl som alternativet att vara hemma har känts fullt och fel. Det har till och med funnits de som hävdar att dagis är bättre för alla barn än att vara hemma med sina föräldrar (läs mamma). Detta är givetvis fel. Å andra sidan finns det många som hävdar att dagis är dåligt för de flesta barn och att en bra uppväxtmiljö enbart kan erbjudas av föräldrarna i hemmet på heltid. Inte heller detta är rätt. Vad som är bra eller dåligt för det enskilda barnet kan bara föräldrarna veta. Vilket val man som förälder gör måste respekteras. Alla vill vi våra barns bästa, och alla har vi som föräldrar den bästa kompetensen att utifrån de egna förutsättningarna skapa den bästa tillvaron för våra barn och oss själva.

För att öka småbarnsfamiljernas ekonomiska marginaler och valmöjligheter är ett extra ekonomiskt stöd under småbarnsåren angeläget. Det mest flexibla sättet att utforma detta är ett rent småbarnstillägg till barnbidraget. Då kan föräldrarna själva avgöra om någon skall vara hemma på heltid längre än föräldraförsäkringen räcker, om man vill korta arbetstiden men ändå utnyttja barnomsorg eller om man vill använda pengarna på annat sätt. Kanske löser man barnomsorgen helt på egen hand. Det måste givetvis vara frivilligt och upp till de enskilda föräldrarna att förvärvsarbeta även under den tid då barnen är små.

Den oundvikliga motfrågan är dock vilken standard medborgarna

skall kunna kräva när de frivilligt låter bli att förvärvsarbeta. För att ett vårdnadsbidrag skall leda till total valfrihet, för andra än höginkomsttagare som ändå kan leva på sin lön, krävs det ansevärliga belopp. I vilken utsträckning skall staten kompensera dem som frivilligt avstår från förvärvsarbete för deras inkomstbortfall? Hur vill vi prioritera i en hårt ansträngd ekonomi?

Valfrihet bara för rika

Hittills har vi i Sverige haft ett system där bara de riktigt rika kunnat välja vilken typ av barnomsorg de velat ha och där inte alla kommit fram i kön till den kommunala. Barnomsorgslagen, med krav på kommunerna att tillse att det finns tillräckligt med platser för alla som så önskar, tar bort köproblemet. Någon form av barnomsorgspeng bör införas, där det kommunala stödet styrs till det barnomsorgsalternativ som önskas av föräldrarna. Förvisso kan många typer av barnomsorg bli betydligt billigare per plats om budgeten ligger hos de enskilda i barnstugan (i offentlig eller privat regi) eller hos föräldragrupper, föreningar och andra som önskar att bedriva barnomsorg. Att det går att få kostnadseffektivitet såväl som kvalitetshöjningar visar alla de exempel som nu växer fram runt om i vårt land.

Med barnomsorgslag och barnomsorgspeng kan vi få ett system där alla, inte bara några, kan välja vilken sorts barnomsorg de vill ha.

Samtidigt som det blir en stor förbättring av villkoren på arbetsmarknaden för många kvinnor innebär valfrihetsreformerna att tjockleken på plånboken inte längre blir avgörande. Det är bra.

Vårnadsbidrag leder fel

Vi bör akta oss för att istället gå in i ett system där bara de kvinnor med höga inkomster kan välja att förvärvsarbeta. Ett system där de offentliga subventionerna till barnomsorg ersätts med höga vårdnadsbidrag skulle direkt få den effekten. Det vore ett slag i ansiktet på alla oss som vill dela ansvaret för familj och försörjning mellan föräldrarna. Att barnomsorgen i sig är samhälls-ekonomiskt lönsam i ett makroperspektiv är argument nog mot att ersätta stödet till barnomsorgen med stora vårdnadsbidrag.

Efter valet 1991 samlades kds, centern och moderaterna kring samma regeringsförklaring som folkpartiet. Där stod att "familjepolitiken skall främja både valfrihet och

jämställdhet mellan kvinnor och män. Den som väljer att arbeta skall ha ett ekonomiskt utbyte av detta." Dessa i och för sig kortfattade målsättningar står sig lika bra i dag.

” Vi bör akta oss för att istället gå in i ett system där bara de kvinnor med höga inkomster kan välja att förvärvsarbeta. Ett system där de offentliga subventionerna till barnomsorg ersätts med höga vårdnadsbidrag skulle direkt få den effekten. ”

Familjepolitiken måste utformas efter dagens situation och vad dagens småbarnsföräldrar önskar. Vi kan inte ha en familjepolitik för farföräldrar och morföräldrar, och inte heller för direktörer och ministrar.

I stället måste vi ge plats för en

familjepolitik för lokförare och skjutsköterskor, för bilreparatörer och butiksbiträden, för dataprogrammerare och revisorer, för småbarnsmammor och småbarnspappor och – framför allt – för barnen. Då får det familjepolitiska stödet i stället utformas efter följande principer:

Löna sig att arbeta

- Det skall kunna användas så flexibelt som möjligt och kunna användas av båda föräldrarna.

- Det måste löna sig att arbeta för småbarnsmammor men samtidigt vara möjligt att minska sin arbetstid. Valet får inte bara stå mellan att arbeta heltid eller inte arbeta alls.

- Det måste innehålla en utbyggd barnomsorg över hela landet med reella valmöjligheter mellan olika omsorgsformer.

Föräldraförsäkringen har förvisso brister, men en reformerad föräldraförsäkring, småbarnstillägg i barnbidragssystemet och ett flexibelt stöd till barnomsorgen skulle uppfylla ovan ställda krav.